

Jesteśmy przekonani o geniuszu „Polskiego Poety Wolności”, nie wiążąc go z jego narodowością czy ideologią „wolnościową”; ta interpretacja widzi w Norwidzie inspiratora i przewodnika dla tych, którzy pracują nad powrotem polskiej kultury do swojego historycznego nurtu demokracji, chrześcijaństwa i humanizmu.

Sara Dickinson
(Tłum. Anna Tarnowska)

COLLOQUIA NORWIDIANA II: NAD POEMATAMI NORWIDA

Zakład Badań nad Twórczością Norwida w dniach 14-16 maja 1993 r. zorganizował już po raz drugi w Kazimierzu Dolnym sympozjum, podtrzymując tym samym tradycję norwidowskich spotkań w mieście nad Wisłą; przypomnijmy, że poprzednia sesja, przygotowana przez Zakład, odbyła się w Kazimierzu w 1990 r.

Tym razem sympozjum – „Poematy Norwida” – miało charakter genologiczny; poprzednio referaty ogniskowały się wokół hasła „Norwid wobec tradycji”. Organizatorzy doszli do wniosku, iż poematy Norwida niesłusznie są spychane na dalszy plan w badaniach norwidologicznych, pojawiają się jedynie sporadycznie, i to przy okazji innych zagadnień.

Warto też podkreślić, iż temat – sformułowany dość szeroko – dawał dużą swobodę prelegentom w doborze przedmiotu badawczego.

Ogółem przedstawiono 19 referatów. Dotyczyły one przeważnie utworów bardziej znanych i znaczących pod względem wartości artystycznej i nośności ideowej, takich jak: *Promethidion*, *Quidam*, *Assunta*, *Rzecz o wolności słowa*.

Wypowiedzi miały przede wszystkim charakter analityczny, skupiały się zwykle na jednym, najwyżej trzech tekstach autora *Vade-mecum*. Niewiele było natomiast ujęć syntetycznych, przekrojowych.

Norwidowe poematy poddawano oglądowi badawczemu z pozycji różnych szkół, kierunków i metodologii.

Zaprezentowano ujęcia edytorsko-tekstologiczne (Stefan Sawicki, „O Juliusza W. Gomułckiego wydaniu *Promethidiona*”), a także z zakresu stylistyki (Teresa Skubalanka, „Uwagi o stylu poematów Norwida”). Nie zabrakło też – można wręcz powiedzieć, iż były one dominujące – badań pod kątem genologicznym, zarówno w aspekcie opisowym, jak i historycznym (np. Adam Cedro, „«Rzecz, której w literaturze naszej całej nie ma». *Quidam* wobec powieści poetyckiej. Preliminaria”). Uczni z warszawskiej Pracowni Słownika Języka Cypriana Norwida swoje wypowiedzi zaprezentowali w aspekcie lingwistycznym, korzystając z założeń i metod wypracowanych przez tzw. językoznawstwo kognitywne (Jadwiga Puzynina, „*Prawda* w poematach Norwida”; Barbara Subko, „Norwidowska koncepcja poematu”; Jacek Leociak, „Antroponimia biblijna w poematach Norwida”).

Odczytywano też Norwidowe teksty w perspektywie idei (np. Ryszard Zajączkowski, „Norwid i polityka. Na marginesie *Niewoli*”). Nie zabrakło nawet ujęć teologicznych (ks. Antoni Dunajski, „Literacka teologia *Rzeczy o wolności słowa*”). W zakresie metodologicznym dominowały oczywiście badania historycznoliterackie i strukturalistyczne, choć pojawiły się też i inne: aksjologiczne, a nawet dekonstrukcjonistyczne metody naukowego oglądu. Miały też miejsce swoiste „pojedynki” analityczno-interpretacyjne: kilka referatów różnie odczytujących dany tekst Norwida. Tak było np. z *Assuntą* – przez Krzysztofa Trybusia interpretowaną jako poemat metafizyczny, a przez Romana Doktora – jako poemat miłosny.

Jak już wspomniałem, na sympozjum zauważalny był brak jakiejś większej syntezy, która dotyczyłaby poematów autora *Vade-mecum*. Jedyne może referat Barbary Subko starał się wypełnić tę lukę.

Warto też odnotować ważny moim zdaniem referat, choć w formie komunikatu, a zatem wstępnego sygnału badawczego, Zofii Stefanowskiej – poruszający wpływ techniki poematu dygresyjnego na poetykę większych konstrukcji wierszowych Norwida.

Wśród tego bogactwa problematyki zabrakło refleksji analityczno-interpretacyjnych nad tekstami mniej znanymi, tzn. takimi, które niezwykle rzadko stają się głównym przedmiotem badań; myślę tu o takich dziełach, jak *Epimenides*, *Salem*, *Garstka piasku* czy [*Wędrowny sztukmistrz*]. Szkoda również, iż całkowitym milczeniem pominięto Norwidowe próby przekładów poematów z literatury światowej, czyli fragmentów *Odysei* Homera i fragmentów *Boskiej komedii* Dantego.

Oto spis wszystkich referatów prezentowanych na sympozjum¹:

- T. Skubalanka, „Uwagi o stylu poematów Norwida”,
- B. Subko, „Norwidowska koncepcja poematu”,
- J. Puzynina, „*Prawda* w poematach Norwida”,
- J. Leociak, „Antroponimia biblijna w poematach Norwida”,
- M. Śliwiński, „Synkretyzm religijno-kulturowy w poematach Norwida”,
- M. Inglot, „*Promethidion* jako rzecz o zasadach dialogu”,
- G. Halkiewicz-Sojak, „Nad lekturą *Promethidiona*”,
- S. Sawicki, „O Juliusza W. Gomulickiego wydaniu *Promethidiona*”,
- ks. A. Dunajski, „Literacka teologia *Rzeczy o wolności słowa*”,
- s. A. Merdas, „*Rzecz o wolności słowa* jako poemat teologiczny”,
- P. Chlebowski, „*Rzecz o wolności słowa* jako problem genologiczny”,
- A. Cedro, „«*Rzecz*, której w literaturze naszej całej nie ma». *Quidam* wobec powieści poetyckiej. Preliminaria”,
- K. Trybuś, *Assunta* jako poemat metafizyczny.
- R. Doktor, *Assunta* jako poemat miłosny.

¹ W niniejszym sprawozdaniu zrezygnowano ze szczegółowego omawiania treści poszczególnych referatów, bowiem będą one sukcesywnie publikowane w „*Studia Norwidiana*”.

W. Rzońca, „*A Dorio ad Phrygium*» (dekonstrukcjonistycznie)”,

Z. Stefanowska, Komunikat,

M. Buś, „*Próby*”,

W. Toruń, „Wokół rapsodu *Fulminant*”,

R. Zajączkowski, „Norwid i polityka. Na marginesie *Niewoli*”.

Oczywiście nie zabrakło też żywych dyskusji, które trwały czasem jeszcze po obradach do późnych godzin nocnych.

Swoistym wydarzeniem była msza św. odprawiona przez ks. Dunajskiego za duszę śp. Cypriana. Dodajmy, że miała ona charakter szczególny: była bowiem celebrowana prawie dokładnie w 110 rocznicę śmierci poety.

Piotr Chlebowski